

Kritik mot en rådman för hanteringen av en tilltalads adressuppgift

Beslutet i korthet: En rådman får allvarlig kritik för att han av förbiseende angav den tilltalades adress i en brottmålsdom trots att uppgiften var sekretessbelagd. Rådmannen kritiserar också för att han, när han upptäckte sitt misstag, med tuschpenna strök över adressuppgiften såväl i originaldomen som i den stämningsansökan som förvarades i tingsrättens akt.

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot bl.a. rådmannen BB med anledning av att denne i en dom hade angett hans adressuppgifter trots att AA sedan lång tid tillbaka haft skyddade personuppgifter, vilket tingsrätten kände till. Han uppgav vidare att BB hade beklagat det inträffade och i efterhand sett till att ta bort adressuppgiften från akten. AA hade, på grund av det inträffade, känt sig tvungen att flytta.

Utredningen

Handlingar i Södertörns tingsrätts mål B 8857-07 fordrades in och granskades. Muntliga upplysningar hämtades in från arkivarien CC.

I huvudsak följande framkom. Målet inleddes i juli 2007 genom att åklagaren gav in en begäran om att en offentlig försvarare skulle förordnas för AA. Av framställningen framgick att AA hade skyddade personuppgifter och att det var adressuppgiften som var känslig. Tingsrätten höll huvudförhandling i målet, med BB som ordförande, den 22 april 2009. Samma dag avkunnades dom. Domen expedierades den 28 april. I det s.k. domshuvudet fanns AA:s namn och personnummer antecknat medan det angavs att sekretess rådde för adressen. I domen hänvisades vad gäller yrkanden och framlagd bevisning till en bilaga (tingsrättens aktbilaga 3, stämningsansökan i målet). I stämningsansökan angavs bl.a. AA:s adress. Det framgick vidare att någon, i såväl den originaldom som sparats i tingsrättens akt som i det arkiverade exemplaret av aktbilaga 3, med tuschpenna strukit över AA:s adressuppgift.

Ärendet remitterades till Södertörns tingsrätt för upplysningar och yttrande över hanteringen av AA:s adressuppgift i den aktuella domen. Av yttrandet skulle

framgå såväl anledningen till att adressuppgiften kom att tas med i domen som vilka överväganden som gjordes inför beslutet att ta bort uppgiften från bilagan till originaldomen.

Södertörns tingsrätt (lagmannen DD) kom in med ett yttrande och anförde följande.

Rådmannen BB, som handlagt och avgjort målet, har i yttrande till mig sagt:

”Jag har handlagt målet och varit ordförande vid huvudförhandlingen varvid domen avkunnades. AA hade s.k. skyddade personuppgifter, men adressuppgiften hade angetts på stämningsansökan. I domen togs stämningsansökan in som en bilaga, och av förbiseende uppmärksammade jag inte att hans skyddade personuppgifter fanns där. Om jag hade gjort det skulle ansökan inte ha bifogats domen utan gärningspåståendet ha skrivits in i domen. Jag hade därefter kontakt med AA per telefon och mail. Han meddelade mig att adressen fanns angiven i domsbilagan och ville att den skulle tas bort. Jag tillmötesgick hans begäran genom att stryka över adressuppgiften. Jag betraktade det inte som en rättelse av dom utan mer som en praktisk åtgärd för att skydda uppgifterna. Jag kan inte nu erinra mig vilka överväganden som i övrigt gjordes.”

Jag hänvisar till BB:s yttrande för att besvara remissens tre första frågor.

Min bedömning är – trots säkra rutiner som ständigt ses över – att det är uppenbart att ett mycket beklagligt misstag har begåtts och att detta kan förtjäna kritik.

AA yttrade sig.

Muntliga upplysningar inhämtades därefter från kammaråklagaren EE. Det framkom därvid att det föreföll som att det inte i åklagarkammarens ärendehanteringssystem (Cåbra) förts in att AA hade skyddade personuppgifter. Detta fick till följd att EE inte uppmärksammade att så var fallet. Om uppgiften hade varit rätt införd i Cåbra hade det med automatik angetts ”sekretess” i stämningsansökans adressfält när denna upprättades.

Bedömning

Inledning

Av utredningen har sammanfattningsvis följande framgått. I en framställan till tingsrätten om förordnande av offentlig försvarare angavs att den misstänkte, AA, hade skyddade personuppgifter. Trots att det var adressuppgiften som var känslig angavs den i den stämningsansökan som sedermera gavs in till tingsrätten. När tingsrätten meddelade dom i målet fogades stämningsansökan med adressuppgiften av förbiseende som bilaga till domen. När detta upptäcktes strök BB med tuschpenna över adressuppgiften i såväl originaldomen som den stämningsansökan som förvarades i tingsrättens akt.

Vid tidpunkten för det inträffade gällde sekretesslagen (1980:100). Denna ersattes den 30 juni 2009 av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Eftersom den nya lagen, i vart fall i nu aktuella avseenden, inte innehåller några nyheter i sak har jag valt att i detta beslut hänvisa till bestämmelser i den nya lagen.

Något om s.k. skyddade personuppgifter

Uppgifter i folkbokföringen är normalt offentliga. Sekretess gäller endast om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs, 22 kap. 1 § OSL.

Det som brukar kallas skyddade personuppgifter är egentligen det samlingsnamn som Skatteverket använder för de olika skyddsåtgärderna sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter.

Den skyddsåtgärd som varit aktuell i detta ärende är sekretessmarkering. Sekretessmarkering innebär att det görs en s.k. markering för särskild sekretessprövning i folkbokföringsdatabasen. Det framgår emellertid inte vilken uppgift i folkbokföringen som kan vara känslig. Ofta, som i förevarande fall, är det adressen som utgör den skyddsvärda uppgiften, men även t.ex. namn och uppgifter om anhöriga kan vara känsliga. Markeringen innebär inte att det råder sekretess för uppgifterna utan ska fungera som en varningssignal så att en noggrann prövning görs innan uppgifterna lämnas ut.

Det kan visserligen inte krävas att en myndighet regelmässigt kontrollerar om en enskild har en sekretessmarkering i folkbokföringen innan den lämnar ut en adress. Om myndigheten, via Skatteverket eller på annat sätt, får kännedom om att det införts en sekretessmarkering innebär det dock att det föreligger en särskild anledning för myndigheten att göra en skadebedömning i det enskilda fallet (prop. 2005/06:161 s. 55).

Angivandet av adressuppgiften i stämningsansökan

Som ovan angetts var det redan i ett tidigt skede av förundersökningen känt för åklagarkammaren att AA hade skyddade personuppgifter, närmare bestämt sekretessmarkering. Av utredningen har framgått att om det förs in i ärendehanteringssystemet Cåbra att en misstänkt har skyddade personuppgifter anges med automatik "sekretess" i stämningsansökans adressfält. Av någon anledning har det emellertid inte förts in i Cåbra att AA hade skyddade personuppgifter, vilket bl.a. medfört att EE inte uppmärksammade att så var fallet. Det har i sin tur fått till följd att AA:s adress angavs i stämningsansökan.

Det förhållandet att en adressuppgift finns med i en stämningsansökan innebär i och för sig inte att uppgiften blir offentlig när stämningsansökan upprättas eller när den kommer in till tingsrätten. Det innebär dock, vilket detta ärende illustrerar, att risken för ett felaktigt utlämnande av uppgiften ökar. Således bör naturligtvis en adressuppgift för vilken sekretess kan gälla, i enlighet med de rutiner som kammar- en tillämpar, inte anges i stämningsansökan. Det är inte meningsfullt att nu försöka utreda varför det inte angavs i Cåbra att AA hade skyddade personuppgifter, men ingenting talar för att det rör sig om något annat än ett beklagligt förbiseende. Detta föranleder mig att betona vikten av att iaktta noggrannhet vid hanteringen av uppgifter som kan omfattas av sekretess.

Utlämnandet av uppgifterna

Om en domstol i sin rättskipande eller rättsvårdande verksamhet får en sekretessreglerad uppgift från domstol eller annan myndighet, blir sekretessbestämmelsen – med vissa här inte aktuella undantag – tillämplig på uppgiften även hos den mottagande domstolen, 43 kap. 2 § första stycket OSL. För alla myndigheter gäller dessutom sekretess för uppgift om bl.a. enskilds bostadsadress om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne kan komma

att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs, 21 kap. 3 § första stycket OSL.

I förevarande fall har det ända sedan målet inleddes sommaren 2007 varit känt för tingsrätten att AA hade sekretessmarkering och att det var hans adress som var den känsliga uppgiften. Eftersom tingsrätten i det s.k. domshuvudet angett att AA:s adress var sekretessbelagd har den uppenbarligen också gjort bedömningen att AA:s adressuppgifter inte skulle lämnas ut. Trots detta har stämningsansökan i målet – i vilken AA:s adress fanns antecknad – fogats som en bilaga till domen.

En sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att vara tillämplig om uppgiften tas in i en dom eller ett annat beslut i samma mål eller ärende, 43 kap. 8 § första stycket OSL. Att AA:s adressuppgift tagits in i domen innebär således att uppgiften hos tingsrätten sedan dess är offentlig.

Ett röjande av en hemlig adressuppgift kan naturligtvis få förödande konsekvenser för den vars adress är skyddad och kan – som i det aktuella fallet – innebära att personen i fråga känner sig tvungen att flytta. Det är därför av största vikt att den som fått förtroendet att behandla sekretessbelagda uppgifter sköter detta med erforderlig omsorg och noggrannhet och att det finns rutiner som minimerar risken för ett felaktigt utlämnande. Jag tvingas konstatera att BB brustit i detta avseende. Jag ser allvarligt på detta och övervägde även inledningsvis om det inträffade gav anledning att anta att BB gjort sig skyldig till brott. Trots vad jag nyss konstaterat angående den bristande noggrannheten och de allvarliga konsekvenser hans brist i det avseendet fick stannade jag dock för att så inte var fallet. BB förtjänar emellertid allvarlig kritik för det inträffade.

Raderandet av uppgifterna

BB har uppgett att hans åtgärd att med tuschpenna stryka över adressuppgiften såväl i originaldomen som i stämningsansökan var en praktisk åtgärd för att skydda uppgiften, att han inte såg det som en rättelse av domen och att han inte nu kan erinra sig vilka överväganden i övrigt som gjordes.

Som ovan angetts kan en uppgift som en gång blivit offentlig inte därefter i samma mål beläggas med sekretess. I och med att domen med adressuppgifterna expedierades – förvisso av misstag – har den sekretess som gällt för uppgiften upphört att gälla vid tingsrätten. Jag kan således instämma i BB:s bedömning att bestämmelserna om rättelse av dom i 30 kap. 13 § rättegångsbalken inte varit tillämpliga.

Såväl domen som stämningsansökan i målet utgör naturligtvis allmänna handlingar. Det säger sig självt att en tjänsteman vid den myndighet eller domstol som förvarar en sådan handling inte, utan lagstöd, har rätt att ändra innehållet i den. BB:s åtgärd att med tuschpenna stryka över adressuppgiften har emellertid inneburit att han gjort just det.

Det finns självfallet allmänt sett anledning att se mycket allvarligt på att en tjänsteman medvetet ändrar, tar bort eller lägger till uppgifter i en allmän handling. I detta fall har åtgärden visserligen skett med det vällovliga syftet att lindra konsekvenserna för AA av det tidigare misstaget. Vidare har de uppgifter som tagits bort från de allmänna handlingarna varit helt betydelselösa i målet och borde, som redan nämnts, över huvud taget inte ha angetts i stämningsansökan. BB förtjänar likväl kritik för sitt handlande.

Ärendet avslutas.